

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА № 1
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА № 2

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

ХАРКІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ОСЕРЕДОК
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
«АСОЦІАЦІЯ ЦИВІЛІСТІВ УКРАЇНИ»

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ: НОВІ ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

**Матеріали XVIII міжнародної науково-практичної
конференції, присвяченої 98-й річниці з дня народження
доктора юридичних наук, професора,
члена-кореспондента АН УРСР
В. П. Маслова**

(Харків, 28 лютого 2020 року)

Харків
«Право»
2020

Відповідальний за випуск професор *В. І. Борисова*

Цивільне право України: нові виклики і перспективи розвитку : матеріали XVIII міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 98-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслова (Харків, 28 лют. 2020 р.). – Харків : Право, 2020. – 480 с.

ISBN 978-966-937-953-5

28 лютого 2020 року кафедрами цивільного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого разом із Національною академією правових наук України (відділенням цивільно-правових дисциплін) і Харківським обласним осередком Всеукраїнської громадської організації «Асоціація цивілістів України» проведена міжнародна науково-практична конференція, присвячена 98-й річниці з дня народження доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента АН УРСР Василя Пилиповича Маслова.

Цей захід започаткований у 2003 році і відтоді традиційно відбувається кожного року, збираючи вчених-цивілістів закладів вищої освіти, провідних наукових установ й практичних працівників як України, так і інших держав.

У матеріалах збірника представлені результати наукових досліджень учених, присвячених актуальним проблемам приватного права (цивільного, житлового, сімейного, права інтелектуальної власності), а також проблемам господарського права.

Видання адресоване науковим співробітникам, аспірантам, викладачам закладів юридичної вищої освіти (факультетів ЗВО), а також працівникам суду, адвокатури, органів юстиції, юристам-практикам, іншим особам, які вивчають і застосовують цивільне, сімейне, житлове, цивільно-процесуальне та господарське законодавство.

УДК 347(477)

- © Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2020
- © Національна академія правових наук України, 2020
- © Харківський обласний осередок Всеукраїнської громадської організації «Асоціація цивілістів України», 2020
- © Оформлення. Видавництво «Право», 2020

ISBN 978-966-937-953-5

право «оперативного управління», на яке вони посилаються і що точно включає це право.

Для юристів європейських країн зрозумілими правовими конструкціями є обмежені речові права, зокрема, узуфрукт, якщо йдеться про передачу культурних цінностей, належних державі, музеям та іншим установам культури та мистецтва.

Час та практичний досвід свідчать, що норми законодавства України щодо права оперативного управління та господарського відання не відповідають принципам стабільності і конкретизації правових дефініцій, а тому мають бути переглянуті у процесі рекодифікації ЦК України.

Список використаних джерел:

1) *О мероприятиях, направленных на сохранение культурных ценностей: постановление Государственного совета Республики Крым от 26.03.2014 № 1841–6/14. URL: <http://crimea.gov.ru/act/11846>.* 2) *Об особенностях правового регулирования отношений в области культуры и туризма в связи с принятием в Российскую Федерацию Республики Крым и образованием в составе Российской Федерации новых субъектов – Республики Крым и города федерального значения Севастополя: ФЗ РФ от 12.02.2015 № 9-ФЗ. КонсультантПлюс. URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_175221/3* 3) *Уильям Э. Батлер Право собственности в украинском праве. Проблемы гармонизации законодательства Украины и стран Европы. Под общей редакцией Е. Б. Кубко, В. В. Цветкова. К.:Юринком Интер, 2003. С.357–359.* 4) *Беневоленская З. Э. Доверительное управление имуществом в сфере предпринимательства. СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2002. 282 с.*

Паруга Ю. І.,

*кандидат юридичних наук, асистент
кафедри цивільного права ННЮІ ДВНЗ
«ПНУ ім. В. Стефаніка»*

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА: ОСОБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТНОГО СКЛАДУ

Однією із численних новацій ЗУ «Про громадські об'єднання» було запровадження можливості юридичних осіб приватного права виступати

засновниками та учасниками громадських об'єднань. Варто зауважити, що така їх можливість не зустріла однозначної підтримки ні серед парламентаріїв, ні серед дослідників проблем приватного права. Втім, попри доводи, які висловлювалися з приводу доцільності чи то недоцільності такої здатності юридичних осіб приватного права, воно було їм надане. Таким чином запровадили новий вид громадського об'єднання – громадську спілку.

У розрізі цього питання слід зазначити, що надання можливості юридичним особам приватного права виступати засновниками та учасниками громадської спілки є виправданим та служитиме для кращої реалізації мети їхньої діяльності. Підтвердженням цього є те, що за даними Реєстру громадських об'єднань у 2016 році було зареєстровано більше, як 500 громадських спілок, а до цього часу їх кількість значно зросла, відтак станом на сьогодні кількість громадських спілок тільки у м. Києві перевищує позначку 500. Наведена статистика свідчить про те, що можливість юридичних осіб приватного права виступати засновниками та учасниками громадської спілки було доцільним нововведенням. У зв'язку із тим, що громадська спілка є відносно новим учасником приватноправових відносин, існує потреба у дослідженні їх цивільно-правового статусу, а тому в рамках даної публікації окреслимо потенційний суб'єктний склад останніх.

Законодавча дефініція громадської спілки визначена в ч. 4 ст. 1 ЗУ «Про громадські об'єднання». Відповідно, «громадська спілка – це громадське об'єднання, засновниками якого є юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи». Як впливає із цього визначення, основним на, що звертає увагу законодавець є суб'єктний склад. Так, засновниками громадської спілки можуть бути тільки юридичні особи приватного права (в т.ч. громадські об'єднання зі статусом юридичної особи), а от учасниками вправі бути не тільки зазначені суб'єкти, але й будь-які фізичні особи, що досягли 18-ти років. Крім того, не здійснюється поділу юридичних осіб – засновників та учасників громадської спілки на підприємницькі та непідприємницькі, а тому можна стверджувати, що їх засновниками та учасниками можуть бути як перші, так і другі [1]. Детальніше зрозуміти особливості засновницького складу громадської спілки можна, звернувшись до Реєстру громадських об'єднань. Проана-

лізувавши дані цього Реєстру, можна говорити про те, що найпоширенішим суб'єктом, який виступає засновником громадської спілки, є товариство з обмеженою відповідальністю, але взагалі коло засновників дуже різноманітне. Вищезазначене підтверджується тим, що серед засновників громадської спілки зустрічаються акціонерні товариства, корпорації, приватні підприємства, адвокатські об'єднання, благодійні організації, громадські організації, громадські спілки, професійні спілки, іноземні юридичні особи [2].

Разом з тим, не всі юридичні особи вправі бути засновниками громадських спілок. ЗУ «Про громадські об'єднання» передбачається категорія осіб, яким забороняється бути засновниками громадської спілки. Зокрема, до них відносяться: політичні партії; юридичні особи, щодо яких прийнято рішення про їх припинення або які перебувають у процесі припинення; юридичні особи, єдиним засновником яких є одна і та ж особа; юридичні особи, якщо її засновник або власник істотної участі внесені до переліку осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності, чи щодо яких застосовано міжнародні санкції.

Варто наголосити й на тому, що засновниками громадської спілки не можуть виступати юридичні особи публічного права, адже в Законі зазначено, що ними можуть бути тільки юридичні особи приватного права. Це пов'язано із тим, що в інституті об'єднання природно закладено свободу вибору та добровільність, а юридичні особи публічного права створюються в розпорядчому порядку, тобто свобода вибору та добровільність у такого виду юридичних осіб відсутня.

Важливими питаннями, на які потрібно дати відповідь, є такі: «Що саме має визнаватися громадською спілкою?», «Чи усі об'єднання, засновниками яких виступають юридичні особи, будуть визнаватися громадськими спілками?» Адже, наприклад, в організаціях роботодавців, асоціаціях кредитних спілок, об'єднаннях страховиків засновниками та учасниками також є юридичні особи. На нашу думку, це можна дізнатися, звернувшись до загальних правових положень, котрі визначають основні засади їх діяльності.

Одними з найбільш поширених громадських об'єднань є організації роботодавців та об'єднання організацій роботодавців, які, і є громадськими спілками. Згідно з нормами ЗУ «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності», організація роботодавців – це

«...неприбуткова, громадська організація, яка об'єднує роботодавців», а об'єднання організацій роботодавців – це «... неприбуткова громадська організація, яка об'єднує організації роботодавців, їх об'єднання». По-годжуємося із тим, що ці об'єднання є неприбутковими, але не згідні, що вони є громадськими організаціями, оскільки за своїм суб'єктним складом вони такими бути вже не можуть. Метою діяльності організацій роботодавців виступає представництво, захист прав та законних інтересів роботодавців в економічній, соціальній, трудовій та інших сферах [3], яка відповідає загальній меті діяльності громадських об'єднань. Окрім того, громадською спілкою є й об'єднання профспілок, які утворюються з метою виконання статутних завдань профспілки, якими є здійснення представництва та захисту трудових, соціально – економічних прав та інтересів членів профспілки [4].

Громадськими спілками вправі визнаватися й деякі саморегулівні організації, засновниками яких є юридичні особи приватного права. Одними із таких є торгово – промислові палати. У юридичній літературі наводяться наступні особливості торгово-промислових палат як неприбуткових організацій: 1) торгово-промислова палата є недержавною організацією; 2) самоврядною організацією, що об'єднує юридичних осіб, які створені і діють відповідно до законодавства України, та громадян України, зареєстрованих як підприємці, а також їх об'єднання; 3) може займатися підприємницькою діяльністю, одержаний прибуток не розподіляється між членами торгово-промислової палати, а спрямовується на виконання її статутних завдань. 4) є юридичною особою і тому торгово-промислова палата відповідає за своїми зобов'язаннями всіма коштами та майном, що належать їй. 5) Торгово-промислові палати не відповідають за зобов'язаннями своїх членів, так само як члени торгово-промислової палати не відповідають за її зобов'язаннями. [5, с. 13]. Власне, такі ознаки кореспондують із положеннями ЗУ «Про торгово – промислові палати», що свідчить про правильність віднесення їх до громадських спілок.

Відповідно до ЗУ «Про страхування» страховики можуть утворювати спілки, асоціації та інші об'єднання для координації своєї діяльності, захисту інтересів своїх членів та здійснення спільних програм [6]. Ще одним видом громадської спілки є асоціації кредитних спілок, які створюються з метою координації діяльності кредитних спілок, надання взаємодопомоги та захисту спільних інтересів [7]. Вищезна-

чені суб'єкти є громадськими об'єднаннями, позаяк не ставлять перед собою як основну ціль отримання прибутку. Специфіка цих громадських спілок полягає в тому, що до їх засновників висуваються певні якісні вимоги, так, засновниками організацій роботодавців є роботодавці, а об'єднань організацій роботодавців самі організації роботодавців, засновниками об'єднань професійних спілок є професійні спілки, об'єднань страховиків – страховики, асоціацій кредитних спілок – кредитні спілки. Тобто засновниками в цьому випадку можуть бути не всі юридичні особи приватного права, а саме ті, які володіють певним статусом. Та разом з тим, є й такі громадські спілки, засновниками яких, як уже велася мова раніше, можуть бути будь – які юридичні особи приватного права. Основним, що об'єднує ці утворення, є мета діяльності, адже практично всі вони спрямовують свою діяльність на захист прав та інтересів, представництво, співпрацю в певних визначених сферах тощо.

На підставі проведеного аналізу можна стверджувати, що громадськими спілками є організації роботодавців, об'єднання організацій роботодавців, об'єднання профспілок, об'єднання страховиків, асоціації кредитних спілок та ті об'єднання, до засновників яких не висуваються спеціальних вимог, тобто ними можуть бути будь – які юридичні особи приватного права. Крім того, варто наголосити, що це не є виключним переліком суб'єктів що можуть визнаватися громадською спілкою.

Список використаних джерел:

1) *Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 р.* URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4572-17/page_2) *Реєстр громадських об'єднань.* URL: <http://rgo.informjust.ua/> 3) *Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності: Закон України від 22. 06. 2012 р* URL:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5026-17> 4) *Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності : Закон України від 15. 09. 1999 р.* URL:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1045-14> 5) *Добкіна К. Р. Цивільно – правовий статус Торгово – промислової палати України. : автореф. дис. ... канд. юрид. Наук. Київ, 2012. 40 с.* 6) *Про страхування : Закон України від 07. 03. 1996.* URL:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр> 7) *Про кредитні спілки : Закон України від 20. 12. 2001 р.* URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2908-14>